

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VIŠKE POSLOVNE ŠOLE
SEZONSKA KONCENTRACIJA TURIZMA NA SOLČAVSKEM

Ljubljana, september 2022

SIMON KLEMENŠEK

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Simon Klemenšek, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Sezonska koncentracija turizma na Solčavskem, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko doc. dr. Dašo Farčnik

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 SEZONSKA KONCENTRACIJA TURIZMA	2
2 PREDSTAVITEV SOLČAVSKEGA.....	5
2.1 Naravne znamenitosti	6
2.2 Kulturne znamenitosti.....	8
2.3 Prevladujoče vrste turizma na Solčavskem.....	8
2.3.1 Pohodniški turizem.....	8
2.3.2 Kolesarski turizem.....	10
2.3.3 Planinski turizem.....	10
2.3.4 Podeželski turizem.....	10
2.3.5 Lovni turizem	11
2.3.6 Verski turizem	12
2.4 Namestitvena ponudba	12
2.5 Razvoj turizma na Solčavskem.....	13
3 METODE DELA.....	14
4 SEZONSKA KONCENTRACIJA TURIZMA V SLOVENIJI.....	15
5 SEZONSKA KONCENTRACIJA TURIZMA NA SOLČAVSKEM	17
SKLEP	19
LITERATURA IN VIRI	21

KAZALO TABEL

Tabela 1: Koeficient sezonske spremenljivosti za Slovenijo za obdobje 2010–2019	16
Tabela 2: Koeficient sezonske spremenljivosti za Slovenijo glede na vrsto občine v obdobju 2010–2019.....	17
Tabela 3: Koeficient sezonske spremenljivosti za občino Solčava.....	18

KAZALO SLIK

Slika 1: Število nočitev v Sloveniji	15
Slika 2: Število nočitev v Sloveniji leta 2019 glede na vrsto občine	16
Slika 3: Število nočitev na Solčavskem.....	17

SEZNAM KRATIC

SPD – Slovensko planinsko društvo

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

UVOD

Problem številnih turističnih destinacij je sezonska koncentracija turizma ali t. i. sezonskost (Mihalič, 2008). Sezonskost povpraševanja na splošno velja za enega večjih izzivov v turizmu. Sezonska naravnost lahko ogrozi trajnostni razvoj turizma zaradi vpliva na gospodarstvo, okolje, družbo in trg dela (Martín Martín, Salinas Fernandez, Rodriguez Martin & Ostos Rey, 2020). Težava s sezonsko koncentracijo turizma pa je bila prepoznana tudi v zadnjih dveh strategijah slovenskega turizma. V Strategiji slovenskega turizma 2022–2028 (Vesenjak in drugi, 2022) so identificirali točke oziroma destinacije z visoko sezonsko obremenitvijo. Kraji, ki imajo nižjo stopnjo sezonske koncentracije, so tudi ekonomsko bolj razviti. Reševanje tega problema se je treba lotiti s strateškim pristopom. Treba bo predvsem razvijati turistično ponudbo izven glavne sezone. Ukrepi morajo pomagati zmanjševati sezonsko preobremenitev krajev in v nizki sezoni privabljati goste. S tem bi se tudi povečala stabilnost podjetij, ki so kakorkoli vpletena v turizem. Veliko pa bi doprinesli k dvigom standarda, saj bi bilo manj sezonskega dela. Kljub temu da je treba dvigovati obisk izven sezone, pa je treba upoštevati tudi naravo. Narava potrebuje v določenih delih leta nekoliko več počitka, kar pa je treba vključiti v strategijo razvoja. V teh obdobjih je treba turizem preusmeriti v urbana okolja in tako obvarovati naravo.

Omejitev sezonske koncentracije turizma pa je skladna tudi z načeli trajnostnega razvoja turizma. Trajnostni razvoj turizma namreč izpolnjuje potrebe gostov in tudi ponudnikov turističnih storitev ter hkrati ne ogroža prihodnih generacij. Vedno bolj je jasno, da je trajnostni turizem ključ, po katerem bi se morale turistične destinacije razvijati (Veljković & Colarič-Jakše, 2014). Trajnostni turizem se je zadnja leta močno zasidral v razvojnih načrtih slovenskih destinacij, prav o tem je veliko napisanega v zadnjih dveh strategijah slovenskega turizma (Mihalič in drugi, 2017; Vesenjak in drugi, 2022).

Na koncu Zgornje Savinjske doline se nahaja občina Solčava, ki na severu meji na sosednjo državo Avstrijo, velik del Solčavskega pa predstavljajo Kamniško-Savinjske Alpe in Karavanke (Občina Solčava, brez datuma). Na Solčavskem je turizem prisoten že vrsto let, saj neokrnjena narava vabi obiskovalce s celega sveta (Vider, 2004). Območje je najbolj poznano po treh vzporednih alpskih dolinah. Najbolj znana med njimi je Logarska dolina, nekoliko manj poznani pa sta dolini Matkov kot in Robanov kot. Značilnost Solčavskega so visokogorske kmetije (Center Rinka, brez datuma a). Večinoma so te kmetije tudi samooskrbne. Po površini občina meri 102,8 kvadratnega kilometra. Na tem območju živi 524 prebivalcev in je s samo petimi prebivalci na kvadratni kilometer najredkeje poseljena občina v Sloveniji (Center Rinka, brez datuma d).

Zgornja Savinjska dolina, katere del je tudi Solčavsko, pa spada med najbolj sezonsko obremenjene vodilne turistične destinacije (Mihalič in drugi, 2017; Vesenjak in drugi, 2022). Hkrati tudi na podlagi lastnih podjetniških izkušenj v turizmu na Solčavskem ugotavljam, da je v visoki sezoni povpraševanje zelo visoko in presega namestitvene kapacitete. Zato se zadnje čase intenzivno ukvarjamo z zmanjšanjem sezonskosti in uporabljamo določene

ukrepe za zmanjševanje sezonečnosti. Menim, da se tudi drugi ponudniki na Solčavskem soočajo s podobnimi težavami, zato sem se odločil raziskati to problematiko. Zato je namen diplomske naloge je predstaviti Solčavo kot turistično destinacijo, preučiti sezonečnost turizma na tej destinaciji ter izpostaviti primere dobrih praks za zmanjševanje sezonečnosti ponudnikov turističnih storitev na destinaciji. Cilji diplomske naloge so predstaviti turistično ponudbo Solčave in preveriti, ali je in v kakšni meri je v Solčavi oziroma na Solčavskem prisotna sezonečna koncentracija, ter ugotoviti, kako se ponudniki turističnih storitev spopadajo s sezonečno koncentracijo turizma.

V skladu z namenom diplomske naloge in zastavljenimi cilji sem si zadal dve ključni raziskovalni vprašanji (RV):

RV1: Ali je na Solčavskem kot turistični destinaciji prisotna sezonečna koncentracija turizma?

RV2: Kako se ponudniki turističnih storitev spopadajo s težavo sezonečnosti in jo poskušajo omiliti?

Za večji del diplomske naloge sem uporabil podatke iz že obstoječih virov. Iz teh podatkov sem tako predstavil Solčavo kot turistično destinacijo, opisal vrste turizma in turistično ponudbo na Solčavskem. Prav tako sem iz že obstoječih virov opisal razvoj turizma in koncept trajnostnega razvoja. Sezonečnost na destinaciji sem najprej naslovil s pomočjo sekundarnih podatkov, pridobljenih iz Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS), in tako predstavil sezonečno koncentracijo turizma. Kvantitativne sekundarne podatke sem kombiniral s primarnimi kvalitativnimi podatki, ki sem jih pridobil s pomočjo šestih poglobljenih intervjujev s ponudniki turističnih storitev na Solčavskem. S pomočjo teh informacij sem lahko odgovoril na zastavljena raziskovalna vprašanja. V intervjujih sem sogovornikom med drugim zastavil tri ključna vprašanja, in sicer kako bi ocenili prisotnost sezonečne koncentracije od 1 do 5, kako so se do sedaj spopadali s težavo sezonečnosti in kakšni so njihovi načrti za prihodnost.

Diplomska naloga je sestavljena iz petih poglavij. V prvem poglavju je opredeljena sezonečna koncentracija turizma. V drugem poglavju je predstavljen turizem na območju Solčavskega. Tako sem opisal naravne in kulturne znamenitosti, vrste turizma, ki so prisotne na območju, ter turistično ponudbo. Prav tako pa sem predstavil razvoj turizma na Solčavskem. Predstavil sem problem sezonečnosti v Sloveniji kot tudi na Solčavskem.

1 SEZONEČNA KONCENTRACIJA TURIZMA

Sezonečno koncentracijo turizma bi lahko opisali z Krippendorfovimi besedami »vsi ob istem času« (Mihalič, 2008). Sezonečna zasedenost se tako kaže v zasedenosti namestitvenih obratov in številu obiskovalcev v danem kraju. Tako nastane obdobje leta, v katerem je število turistov zelo visoko in so turistične zmogljivosti polno zasedene. To pogosto vodi do

gneče in prenatrpanosti v kraju. V drugem delu leta, v katerem je nizka sezona, pa tako rekoč turizem ne obstaja. Veliko ponudnikov turističnih storitev v času mrtve sezone celo preneha ponujati svoje izdelke in storitve. Problem sezonskega turizma pogosteje zasledimo na turističnih destinacijah, ki so priljubljene zaradi svojih naravnih danosti. Sezona je predvsem vezana na podnebne značilnosti turistične destinacije, ki so najbolj privlačne v sezonskih mesecih (Mihalič, 2006).

Cannas (2012) ugotavlja, da je sezonska koncentracija že kar prirojena značilnost turizma. Sestavljena je iz časovnih in prostorskih sprememb. Ta pojav je mogoče opaziti po celem svetu na najrazličnejših destinacijah, oblike in intenzivnost sezonske koncentracije turizma pa se razlikujejo glede na destinacijo. A kljub manjšim razlikam gre v bistvu za isto težavo.

Hylleberg (1992) je opredelil tri ključne faktorje, ki povzročajo sezonsko koncentracijo turizma. Za prvi vzrok je navedel meteorološke pogoje, saj ima vsaka destinacija svoje idealne meteorološke pogoje v določenem delu leta. V tem časovnem obdobju je tudi za turiste obisk destinacije najbolj privlačen, zato se večina le-teh odloči za obisk prav takrat. Kot drugi vzrok je navedel dejavnike, povezane s festivali in verskimi dogodki. Ta dva faktorja lahko v zelo kratkem času na dano destinacijo privabita veliko število obiskovalcev. Kot zadnji faktor pa je Hylleberg navedel dejavnike, povezane s časovnim načrtovanjem. Med te dejavnike spadajo šolske in službene počitnice.

Sezonska koncentracija je pogosto vezana tudi na šolske počitnice in obdobja dopustov. Šolske počitnice so v Sloveniji ravno v poletnih mesecih, ki pa so že tako ali drugače najbolj privlačni za turizem. Ta faktor tako še poveča sezonsko koncentracijo v najbolj obremenjenih destinacijah. To vodi do velike koncentracije turizma v že tako najbolj obremenjenih dveh mesecih leta. V teh dveh mesecih določene destinacije opravijo do 40%, nekatere pa celo do 60 % turističnega prometa (Mihalič, 2008).

Turistične destinacije, ki so poznane po sezonskem turizmu, delimo na poletne in zimske turistične destinacije. V Evropi je večinoma vrh turistične sezone za poletne destinacije v juliju in avgustu, medtem ko sezona za zimske turistične destinacije doseže vrh v februarju in marcu (Mihalič, 2006). Seveda pa se lahko meseci zamaknejo v katerokoli smer glede na destinacijo.

Turistične destinacije lahko delimo tudi po številu sezon. Tako poznamo tri vrste turističnih destinacij. Prve so monovalentne turistične destinacije, za katere je značilno, da imajo eno sezono. Na takšnih destinacijah je ena glavna turistična privlačnost, zato je za njih značilna ena vrsta turizma. Na takšnih destinacijah so letne zmogljivosti zapolnjene med 30 in 40 % in se najpogosteje nahajajo ob morju. Druge turistične destinacije so bivalentne. Za te destinacije je značilno, da imajo dve turistični sezoni in imajo tako vsaj dve različni turistični privlačnosti, ki sta v različnih letnih časih. To so pogosto smučarska središča, ki imajo prav tako razvit letni turizem. Na teh destinacijah letna zasedenost presega 50 %. Zadnja vrsta pa so polivalentne turistične destinacije. Na teh destinacijah ne poznamo izrazite sezone.

Celotno leto je zasedenost dokaj enakomerna in visoka, saj presega 70 %. Takšne destinacije so najpogostejše večja mesta, zdravilišča ali letna letovišča (Planina, 1997; Mihalič, 2008).

Sezonska koncentracija ima lahko negativne in pozitivne posledice. Murphy (1985) med pozitivne učinke predvsem navaja sociologijo in ekologijo. V primeru sociologije se nanaša predvsem na lokalno prebivalstvo, saj si lahko izven visoke sezone prebivalstvo odpočije in nabere novih moči, v nizki sezoni pa lahko zaživijo povsem vsakdanje življenje, kar pripomore k njihovem mentalnemu zdravju. V primeru ekologije pa je pisal predvsem o obnovi narave in vseh živih bitij. Sinclair in Stabler (1997) sta zapisala, da je za naravo boljši sezonski turizem. Narava je tako obremenjena samo v času visoke sezone, v času nizke sezone pa si lahko opomore. To naravo manj prizadene, kot pa če bi bila celo leto enakomerno obremenjena, saj ne bi imela časa za regeneracijo.

Sezonska koncentracija pa lahko prinese veliko negativnih posledic. Kot prvo lahko navedemo povečanje prometa, hrupa, gneče in ostale negativne vplive na zadovoljstvo in kakovost bivanja lokalnega prebivalstva in domačine na dani destinaciji v sezoni. V času visoke sezone se zvišajo tudi cene turističnih storitev (na primer namestitev ali gostinstvo), čemur lahko sledi dvig cen tudi v vseh ostalih storitvenih panogah kot tudi v trgovinah (Mihalič, 2008). Kot že omenjeno, predvsem trpi lokalna skupnost, saj morajo družine manko dohodka nadomestiti z varčevanjem v obdobju večjega prihodka. Seveda pa se pojavi težava za podjetnike, saj v visoki sezoni težko dobijo ustrezen kader za upravljanje storitev (Murphy, 1985). Predvsem hoteli so v tem primeru zelo prizadeti. Zaradi velikega števila kapacitet potrebujejo v hotelih veliko število zaposlenih. V glavni sezoni je težko dobiti toliko usposobljenega kadra, prav tako pa je v nizki sezoni ta kader težko plačati. Več kot je zaposlenih, večje težave lahko nastopijo. Hoteli so zato bolj nagnjeni k nevarnostim, ki lahko vodijo tudi v propad (Zhang & Xie, 2021). Georgantzis (2003) je ugotovil, da zmanjševanje sezonskosti v turizmu povečuje dobiček hotela, kar pa hotelu daje konkurenčno prednost na trgu.

Posledica sezonske koncentracije pa je tudi sezonsko zaposlovanje, ki je najbolj značilno prav za turistični sektor. To se najbolj odraža na destinacijah, ki imajo močno sezonsko variacijo, na primer destinacije ob morju. Sezonsko zaposlovanje negativno vpliva tako na gospodarstvo kot tudi zadovoljstvo delavcev v danem okolju. Pogosto delavci za sezonsko delo tudi pridejo iz tujine in s tem zasedajo delovna mesta domačinom. Delež sezonske zaposlitve pa se z razvojem destinacije znižuje (Mihalič, 2008).

Seveda pa se vsako podjetje v turizmu drugače spopada s sezonsko koncentracijo. Senbeto in Hon (2021) ta podjetja delita na tri različne skupine. Prvi se zavedajo, da bodo morali nekaj spremeniti in zato raje spremembe oblikujejo sami, kot pa da bi na njih zgolj čakali. Proaktivno pridobivajo in širijo ponudbo tudi v nizki sezoni. V drugi skupini ponudniki poskušajo spreminjati ponudbo tako, da zadostuje povpraševanju. Trg narekuje tempo razvoja podjetja. V zadnjo skupino pa uvrščata podjetja, ki se na sezonskost ne ozirajo in se nanjo tudi ne odzivajo.

V literaturi najdemo tudi nekaj splošnih rešitev za zmanjševanje sezone koncentracije. Owens (1994) je kot rešitev navedla razvoj novih tržnih segmentov z novimi turističnimi proizvodi. Nizko sezono je prav tako lahko mogoče rešiti z organizacijo dogodkov in festivalov (Getz, 1991). Sezonsko koncentracijo je mogoče izboljšati z gradnjo nove infrastrukture, ki bo privabljala obiskovalce v nižji sezoni (Butler, 1994). Seveda je vsaka destinacija specifična in mora uporabiti prilagojen načrt zmanjševanja sezone koncentracije, v kolikor želi biti pri tem uspešna.

Sezonsko spremenljivost turizma lahko prikažemo na več načinov. Ena od možnosti je merjenje zasedenosti nastanitvenih zmogljivosti po mesecih oziroma s pomočjo števila prihodov ali nočitev turistov po mesecih (Rudež & Bojnec, 2007; Mihalič, 2008). Rudež in Bojnec (2007) v svojem delu poudarjata, da bi bilo treba uvesti in upoštevati koeficient sezone spremenljivosti, ki naj bi pomagal razumeti težavo sezone in pokazal, kako velika je v resnici. S pomočjo tega podatka je lažji tudi pregled sezone koncentracije, olajša pa se tudi postopek primerjave med destinacijami, državami, ponudniki itd. Koeficient sezone spremenljivosti izračunamo s pomočjo števila prihodov turistov, nočitev turistov ali zasedenosti turističnih kapacitet. Izračun dobimo tako, da delimo število nočitev v mesecu z najvišjo obremenitvijo s številom nočitev v mesecu z najnižjo obremenitvijo. Višji kot je koeficient, bolj izrazita je sezonska koncentracija turizma. Koeficient nam pove, kolikokrat več je bilo turistov v najbolj zasedenem mesecu v primerjavi z najmanj zasedenim mesecem.

2 PREDSTAVITEV SOLČAVSKEGA

Občina Solčava se nahaja v Zgornji Savinjski dolini. Velik del občine predstavljajo Kamniško-Savinjske Alpe, del občine pa tudi Karavanke. Pogosto lahko zasledimo zapis Solčavsko, kar pa zajema celotno geografsko območje občine (Vider, 2004). To odmaknjeno območje leži v osrčju gora in je tudi stičišče treh slovenskih dežel, in sicer Štajerske, Gorenjske in Koroške, ozemlje Solčavskega pa je del Savinjske statistične regije. Občina je razdeljena na štiri naselja: Logarska dolina, Robanov kot, Podolševa in občinsko središče Solčava, ki ima več zaselkov, med katerimi je najbolj poznan Matkov kot. Območje je zelo poznano po treh dolinah, ki jih obdajajo v Kamniško-Savinjske Alpe in Karavanke. Logarska dolina je prav gotovo ena najbolj poznanih dolin v Sloveniji, a vedno bolj prepoznavni sta tudi drugi dve alpski dolini Robanov in Matkov kot (Občina Solčava, brez datuma).

Po površini občina Solčava meri 102,8 kvadratnega kilometra. Na tem območju živi 524 prebivalcev in je s samo petimi prebivalci na kvadratni kilometer najredkeje poseljena občina v Sloveniji (SURS, brez datuma). Na grbu občine najdemo cerkev Marije Snežne, ki je največji kulturni spomenik Solčavskega, pod cerkvijo pa so na zeleni podlagi tri planike, ki predstavljajo tri alpske doline na Solčavskem. Občina je precej odmaknjena od urbanih središč – od Ljubljane je oddaljena 70 kilometrov. Na območje Solčavskega vodijo tri prometne povezave. Najbolj poznana prometnica je skozi Savinjsko dolino iz smeri Celja,

zaradi slabe cestne povezave pa je za to pot potrebna približno ura in pol vožnje z avtomobilom. Poleg te povezave pa je prihod v Solčavo možen tudi iz Črne na Koroškem ali pa iz Železne Kaple iz sosednje države Avstrije (Občina Solčava, brez datuma).

V preteklosti je Solčava kot občina prejela tudi kar nekaj priznanj. Prav gotovo je najpomembnejše priznanje prejela leta 2009, saj je takrat dobila naziv Evropska destinacija odličnosti. S projektom **Solčavsko – harmonija treh dolin** je zmagala na izboru EDEN (angl. The European Destinations of Excellence), pri čemer je bil projekt zasnovan kot tridnevni obisk območja. V tem sklopu pa območje gostu ponuja niz aktivnosti in doživetij v neokrnjeni naravi, s tem pa je občina dokazala, da dosega evropske standarde trajnostnega razvoja (Slovenska turistična organizacija, brez datuma).

Leta 2009 je Solčava pridobila naziv Evropska destinacija odličnosti, kar jo je poneslo na svetovni turistični zemljevid. Krajinski park Logarska dolina je leta 2019 prejel plaketo znaka Slovenia Green Park. Destinacija Logarska dolina – Solčavsko je bila leta 2020 prejemnica zlatega znaka Slovenia Green Destination, hkrati pa je bila sprejeta na seznam 100 najbolj trajnostnih destinacij na svetu (Center Rinka, brez datuma b).

2.1 Naravne znamenitosti

Solčavsko ima zaradi svoje neokrnjene narave veliko naravnih znamenitosti. Vsaka od teh na območje privablja vedno več turistov. Kamniško-Savinjske Alpe predstavljajo naravno znamenitost, ki privabi največ obiskovalcev in turistov (Vider, 2004). Na Solčavsko pa privablja pohodnike, alpiniste in tudi tiste, ki želijo le uživati ob pogledu na to naravno lepoto.

Logarska dolina je ena najbolj poznanih alpskih dolin v Evropi. Nahaja se pod vznožjem Kamniško-Savinjskih Alp in je ena od treh dolin. Skozi dolino poteka kar sedem kilometrov dolga sprehajalna tematska pot, na tej poti pa se odpira pogled še na mnoge druge naravne znamenitosti (Slapnik, 2020). Na začetku doline se nahaja ena glavnih znamenitosti Logarske doline, tj. slap Rinka, ki s svojimi 90 metri višine velja za drugi najvišji slap v Sloveniji (Solčavska panoramska cesta, brez datuma a). Prav nad slapom, kjer voda priteče izpod skale, pa je izvir reke Savinje. Proti koncu doline najdemo izvir Črne, ki je drugi izvir reke Savinje in se nahaja dober kilometer pred koncem doline, označen pa je s tematskimi tablami. Poleg slapa Rinke pa v Logarski dolini najdemo še tri slapove. Slap Palenk se nahaja na desnem bregu doline neposredno za hotelom Plesnik in je drugi najvišji slap v dolini, ki preko razbite pečine pada z višinsko razliko 78 metrov. Slap je zelo priljubljen tudi pozimi, ko v celoti zamrzne in se spremeni v odlično plezališče. Poznani so tudi še Brložniški slapovi, ki jih sestavljajo štirje povezani slapovi, najvišji slap pa meri 40 metrov. Zadnji in najmanjši slap v Logarski dolini pa je Rastovski slap (TIC Logarska dolina, brez datuma a).

Na začetku doline na Logarjevih njivah pa se nahaja Logarjeva lipa. V višino meri 24 metrov, obseg debla pa znaša 485 centimetrov. Od leta 1987 je razglašena za naravni

spomenik. V Logarski dolini pa najdemo še dve zares veličastni drevesi: prvo drevo je Plesnikov brest, ki raste v osrčju Logarske doline ter višino meri 25 metrov, njegov obseg pa znaša 370 centimetrov; drugo pa je macesen na Klemenči jami, ki raste tik ob poti na Strelovec in Krofičko, ki je zaradi izjemnih karakteristik bil razglašen za naravni spomenik (TIC Logarska dolina, brez datuma b). Nad Solčavo se nahaja Solčavska tisa (lat. *Taxus baccata*), ki velja za eno najstarejših dreves v Sloveniji. Strokovnjaki ocenjujejo, da je tisa stara več kot 700 let. Je tudi posebne oblike, saj je vanjo že večkrat udarila strela, izpostavljena pa je bila tudi drugim izrednim dejavnikom. Iz vasi Solčava vodi do tise tematska pot, za katero je potrebna dobra ura hoje. Solčavska tisa je prav tako bila razglašena za naravni spomenik (Visit Savinjska, brez datuma).

Seveda ima Logarska dolina še veliko drugih naravnih značilnosti, kot sta na primer ledeniška amfiteatralna krnica pod vznožjem Mrzle gore, poimenovana Okrešelj, in Brložniška votlina, ki jo je izoblikoval ledenik, sedaj pa v njej izvira potok, ki ustvarja Brložniške slapove (TIC Logarska dolina, brez datuma c). Nad Logarsko dolino proti avstrijski meji pa je izvir kisle vode. Izvir je nastal ob tektonskih premikih Alp in leži ravno na meji med Kamniško-Savinjskimi Alpami in Karavankami ter je tudi razglašen za naravni spomenik. Vodi so že v preteklosti pripisovali zdravilne značilnosti, saj je bogata z železom in ogljikovim dioksidom. Voda je pitna, vendar ima poseben okus (Solčavska panoramska cesta, brez datuma a).

Robanov kot je prva od treh alpskih dolin na Solčavskem, svoje ime pa je dobila po kmetiji Roban. Obdan je s štirimi vrhovi, in sicer z Ojstrico, Raduho, Strelovcem in Krofičko. Po dolini Ojstrice se vije lahka sprehajalna pot po neokrnjeni naravi. Ta del doline je tudi zaprt za promet in to ponuja sprehajalcem še dodano vrednost. Dolina meri v dolžino dobrih pet kilometrov, velik del doline je del evropskega ekološkega omrežja Natura 2000. Na dnu doline najdemo morene, gruščje in prod. Po zelo strmih pobočjih odrezavih sten pa tečejo hudourniški potoki in krasijo to naravno lepoto (Center Rinka, brez datuma f).

Matkov kot je najmanjša od treh dolin na Solčavskem. Ime nosi po kmetiji Matk, ki še danes stoji na pobočju doline. V preteklosti naj bi bil večji del doline pod vodo, saj je bilo na območju zaradi naravne prepreke ledeniško jezero, zato še danes ta kraj imenujejo »Jezera«. Severni del pobočja nad dolino predstavlja tudi slovensko državno mejo s sosednjo Avstrijo. Iz Matkovega kota priteče potok Bela, ki je prvi večji pritok reke Savinje. Glavna znamenitost Matkovega kota je prav gotovo Matkov škaf (Center Rinka, brez datuma c). Ta naravni spomenik se nahaja na koncu doline tik pod vznožjem Mrzle gore in je viden le spomladi.

Podolševa je zaselek nad vasjo tik pod goro Olševo, ki je del Karavank. Že na pogled se razlikuje od ostalih gora, saj je v celoti poraščena in nima gole skale. Na sredini gore je Potočka zijalka, jama, v kateri je bilo prvo arheološko raziskano najdišče iz stare kamene dobe v Sloveniji. Raziskovalci so v tej jami odkrili številna okostja jamskega medveda in drugih živali, ki so živele v tem obdobju. Raziskave so pokazale, da je v Potočki zijalki pred

35.000 leti živel tudi pračlovek, imenovan kromanjonec. Najpomembnejša najdba pa je prav gotovo najstarejša koščena šivanka na svetu. Zadnje raziskave so pokazale, da je bila jama svetišče kromanjonskih lovcev. Do te znamenitosti vodi lepo urejena tematska pot (Center Rinka, brez datuma e).

2.2 Kulturne znamenitosti

Kulturne znamenitosti so umeščene v okolje in se prepletajo z naravnimi znamenitostmi. Velik del infrastrukture je iz novejšega obdobja, saj je večino hiš in drugih zgradb požgal okupator med drugo svetovno vojno, ohranilo pa se je le nekaj cerkvenih poslopij in kmetij. Ohranili so se določeni zapisi in drugačni dokazi, ki nam sedaj pomagajo razkriti preteklo življenje na Solčavskem.

Največja kulturna znamenitost je cerkev Marije Snežne, ki se nahaja nad Solčavo (Petrič, 2005). Na Solčavskem sta še dve cerkvi oziroma večji kapeli: kapela Kristusa Kralja (Omahen, 2021) in cerkev Svetega Duha, ki stoji ob cesti in neposredni bližini kmetije Strevc-Selišnik v zaselku Podolševa. Skoraj vsaka kmetija je zgradila svojo kapelo v bližini. Lep primer je Podbrežnikova kapela, ki se nahaja pred vstopom v Logarsko dolino blizu kmetije Podbrežnik. Kapela je bila zaradi svoje kulturne vrednosti razglašena za kulturni spomenik (TIC Logarska dolina, brez datuma d).

Na kmetijah stoji tudi veliko kašč, ki so zaznamovale način kmečkega življenja. Primer, kako je včasih izgledala lesena kašča, je mogoče videti na kmetiji Logar, ki se nahaja na začetku Logarske doline. Kašče so se v preteklosti uporabljale za shranjevanje živil, predvsem žita in drugih pšenice (TIC Logarska dolina, brez datuma e). V 19. stoletju so v Logarski dolini kuhali oglje. V spomin na oglarjenje so v Logarski dolini ob sprehajalni poti postavili oglarsko bajto, ob njej pa vsako leto zakurijo tudi oglarsko kopo, na ta način pa, predvsem turistom, predstavijo oglarjenje (TIC Logarska dolina, brez datuma f).

2.3 Prevladujoče vrste turizma na Solčavskem

Motiv je del odločitve turistov, zakaj in na katero dano destinacijo bi se odpravili, v novejšem obdobju pa je eden od glavnih razlogov, da sploh obiše neko destinacijo. V teh časih si turisti želijo predvsem nekaj doživeti in pridobiti nepozabne izkušnje. Na Solčavskem je vse leto veliko turistov in prav vsak od njih pride na območje s posebnim motivom. Najpogostejše vrste turizma so opisane v nadaljevanju.

2.3.1 Pohodniški turizem

Pohodništvo kot pojem v prvotnem pomenu zajema aktivnost hoje. Je najpogostejša oblika rekreacije na svetu in se lahko odvija kjerkoli in kadarkoli. Pohodništvo se ne odvija zgolj na planinskih in pohodnih poteh, temveč tudi na vseh tematskih in drugih pešpotih. Pametne

umestitve poti lahko pripeljejo pohodnike do skritih kotičkov, v katere turisti drugače ne bi zašli. Prav zato je pohodništvo pomemben sestavni del turistične ponudbe v najrazličnejših krajih. V Sloveniji je kar 10.000 kilometrov označenih pohodnih poti (Veljković & Colarič-Jakše, 2014; Grapulin, 2020).

Vedno bolj priljubljene in pomembne za solčavski turizem pa so tematske poti. Tematske poti so pogosto v Sloveniji umeščene v naravo, njihov namen pa je razgibati pohodnika in ga hkrati podučiti o določeni tematiki. Tematske poti se med seboj razlikujejo tako po zahtevnosti kot tudi po temi, ki jo predstavljajo. Nekatere so namenjene otrokom, druge nekoliko starejšim. Veliko tematskih poti po Sloveniji najdemo v parkih, le-te pogosto predstavljajo naravne lepote in hkrati poučne informacije o samem kraju. Te poti lahko predstavljajo kulturno dediščino, kulinariko, naravne znamenitosti, ki zajemajo bogat rastlinski in živalski svet, nekatere pa skrivajo lokalne posebnosti (Slovenia Outdoor, brez datuma).

Na Solčavskem je pohodništvo ena izmed najbolj priljubljenih aktivnosti, ki jih obiskovalec lahko izkusi na območju. Po neokrnjeni naravi vodijo različne poti, primerne za vse generacije. Vsako leto veliko število pohodnikov pride odkrivati kotičke na tem območju, pot jih zanese po skrbno urejenih tematskih oziroma sprehajalnih poteh.

Na Solčavskem je sedem tematskih poti. Prva je tematska pot je do Solčavske tise, ki je naravni spomenik. Pot vodi po pobočju Hude peči do domačije Na hribu. Na poti obiskovalec ali turist občuduje naravo in se s pomočjo interpretacijskih tabel uči o flori in favni. Za krožno pot je predviden čas hoje dobra ura, označena pa je kot nezahtevna pot (Visit Savinjska, brez datuma). Izhodišče tematske poti Fidov gaj se nahaja pri gostišču Firšt pred Logarsko dolino, primerna pa je tudi za družine z manjšimi otroki. V gostišču je na voljo vodnik, ki vodi po poti v gozdu. Na poti si lahko ogledate Fidov gaj, vrt, Potočko zijalko in razstavo Zdravje bolnikov. Za ogled sta potrebni dve uri, možen pa je tudi voden ogled. Zelo priljubljena tematska pot je tudi pot do Potočke zijalke, imenovana Medvedova pot. Pot se prične pri turistični kmetiji Rogar, ki je najvišje ležeča turistična kmetija z namestitvami v Sloveniji, saj leži na nadmorski višini 1250 metrov. Pot od kmetije do Potočke zijalke traja približno eno uro, tematske table pa med potjo poskrbijo za popestritev in izobraževanje. Kratka desetminutna tematska pot vodi tudi do Šikančeve zijalke, v kateri je prebival vaški posebnež in divji lovec Šikanc, po katerem jama tudi nosi ime. V jami pa je tudi maketa zmaja, kjer naj bi v davnih časih živel zmaj Lintver. Na Solčavski panoramski cesti se nahaja izvir kisle vode, do katerega prav tako vodi kratka tematska pot, dolga dobrih 50 metrov, in ki vodi od ceste do izvira vode. Domačini vodi pripisujejo čarobno moč, saj je bogata z železom in posebnega okusa. Izvir je zaščiten kot naravni spomenik (Solčavska panoramska cesta, brez datuma a). Najbolje poznana tematska pot pa je prav gotovo Pot po Logarski dolini, ki jo tudi obišče največ pohodnikov. Pot je dolga dobrih sedem kilometrov in traja približno tri ure hoje v eno smer. Primerna je za vse ljubitelje narave in kulturne dediščine, saj ponuja pogled na Kamniško-Savinjske Alpe in neokrnjeno naravo ter zanimive podatke o kulturni dediščini doline. Na poti je mogoče videti tako oglarsko kot tudi olcarsko

bajto, ki ju pohodniku podrobneje opišejo table ob točkah (TIC Logarska dolina, brez datuma g). Za najmlajše pa je tematska pot speljana skozi pravljичni gozd. Krožna pot se nahaja pri penzionu Na razpotju. Ob poti skozi gozd se nahajajo pravljичni junaki, ki jih lahko občudujejo tako otroci kot odrasli.

2.3.2 Kolesarski turizem

Solčavsko je turistična destinacija, primerna za kolesarjenje, predvsem za gorsko kolesarjenje. S kolesom je namreč mogoče prevoziti celotno Solčavsko panoramsko cesto. Vožnja s kolesom po Solčavskem je večinoma omejena na glavno cesto, saj na destinaciji ni kolesarskih stez, in je predvsem v poletnih mesecih zelo obremenjena, a je na njej kljub slabo razviti infrastrukturi veliko kolesarjev. Veliko ponudnikov na območju ponuja izposojno tako navadnih in gorskih koles kot tudi e-koles.

2.3.3 Planinski turizem

Na Solčavskem je ogromno planinskih poti na vse vrhove Alp, ki obdajajo območje, razlikujejo pa se po zahtevnosti, dolžini in trajanju. Za vsakega planinca se najde primerna pot, tako za tiste manj izkušene kot za profesionalne plezalce. Na območju je tudi kar nekaj planinskih koč in domov. Pod goro Raduho se na nadmorski višini 1460 metrov nahaja koča na Grohatu, kjer se lahko planinci večji del leta okrepčajo in tudi prespijo (Hribi.net, brez datuma). Pod Brano se nahaja koča Okrešelj, ki pa je pogorela. V letu 2022 naj bi bila po končanih delih postavljena povsem nova planinska koča. Stala naj bi na istem mestu kot že prejšnja koča. Pod Ojstrico nad Logarsko dolino najdemo kočo na Klemenči jami, ki je ena od bolj priljubljenih postojank, predvsem pri domačinih. Na Kamniškem sedlu se nahaja tudi koča, ki pozdravlja planince z vseh strani. Najlažje dostopen planinski dom pa je planinski dom Majerhold, ki se nahaja ob cesti na Pavličovo sedlo, do planinskega doma pa se je mogoče pripeljati tudi z osebnim vozilom.

2.3.4 Podeželski turizem

Podeželski turizem ima velik pomen pri lokalnem gospodarskem razvoju in družbenih spremembah, saj prispeva k bruto domačemu proizvodu, ustvarja dodatna delovna mesta in povečuje prihodek domačinov (World Tourism Organization, brez datuma). Kot že ime pove, se podeželski turizem nahaja na podeželju. Slovenija je znana po čudovitem zelenem podeželju, predvsem pa po prelepih kmetijah. Prav te kmetije pa pogosto tvorijo podeželski turizem. Turistična kmetija z nastanitvijo ali brez nje so dopolnilna dejavnost, ki se smatra kot gostinska dejavnost. Kmetje si s tem zagotovijo dodaten vir dohodkov ter posledično boljše in lažje življenje.

Solčavsko je znano po svojih visokogorskih kmetijah, ki se predvsem ukvarjajo z dopolnilno dejavnostjo turizma na kmetiji. Nekatere imajo le gostinsko ponudbo, nekatere nudijo le

namestitev, kar nekaj pa je takšnih, ki nudijo oboje. Razvoj turizma je pripomogel k razvoju turističnih kmetij in obratno. Mnoge ležijo nad tisoč metri nadmorske višine. Na Solčavskem se nahaja tudi najvišje ležeča turistična kmetija v Sloveniji – Izletniška kmetija Bukovec (Bukovnik). Kmetija se nahaja pod goro Raduho na nadmorski višini 1327 m (Solčavska panoramska cesta, brez datuma b). Prav gotovo pa se bo turizem razvijal tudi v prihodnjih letih in bo vedno bolj pomembna panoga tudi na solčavskem podežlju. Že sedaj je turizem na tem območju na nekaterih kmetijah glavni vir dohodka in že ta podatek pove veliko o pomembnosti podeželskega turizma na Solčavskem.

2.3.5 Lovni turizem

Lovni turizem je kljub nekaterim neodobravanjem še vedno močno prisoten ne le v Sloveniji, ampak širom sveta. Obstaja celo prava infrastruktura lovnega turizma, ki skrbi za logistiko, dovoljenja in organizacijo, da vse poteka varno in v sožitju z naravo. Svetovna turistična organizacija lovni turizem obravnava v okviru športnega turizma in poudarja trajnost okolja, saj je pri tej vrsti turizma človek v neposrednem stiku z naravo. Ves potek lovnega turizma je močno nadzorovan in načrtan. Lovci lahko potujejo znotraj države ali pa se odločijo in gredo loviti na drug konec sveta. Takšni podvigi pa zahtevajo veliko časa, znanja in predvsem denarja, zato je znano, da je lovni turizem namenjen predvsem bolj premožnim ljudem. Ta struktura gostov pa je zelo zaželeno na vseh turističnih destinacijah. Lovci pogosto potujejo skupaj z družino in za več dni ali celo več tednov. Medtem ko so lovci sami na lovu, pa preostali člani družine pogosto obiskujejo druge znamenitosti destinacije in se poslužujejo drugih aktivnostih. Prav zato je lahko lovni turizem velik doprinos k turizmu določene destinacije. Vedno bolj pa je priljubljen tudi t. i. foto lov. Pri tej vrsti lova se trofejo ujame le v objektiv fotoaparata in glavna nagrada je slika. Foto lov je dostopen veliko večji skupini ljudi (Carril, 2016).

Tudi na Solčavskem je v naravi veliko divjadi, ki privablja lovce s celega sveta. Lovci iz tujine prihajajo loviti predvsem gamsa in muflona. Gams ima na tem območju dodano vrednost, saj se tu nahaja t. i. alpski gams, ki ga najdemo samo v gorovju. Lovci se pogosto zadržijo dlje časa in nemalokrat pridejo v spremstvu družine ali prijateljev. Solčava je s svojo neokrnjeno naravo pravi raj za lovce in vse ostale, ki znajo videti naravo in živali v njej. Seveda je tudi tu lov strogo varovan in omejen. Struktura odstrela je določena s strani države in lovske družine. Goste na lov vodijo izkušeni domači lovci, ki natančno vedo, katero žival lahko gost upleni, vendar je za lepo trofejo treba kar globoko seči v žep, saj lahko ta znaša več tisoč evrov. Kljub stroškom pa je izkušnja, ki jo doživi lovec, neprecenljiva in potencialno tudi petzvezdično doživetje. Tudi foto lov, ki ga prav tako zasledimo na Solčavskem, je lahko petzvezdično doživetje, le da je ta morebiti še nekoliko manj razvit od klasičnega lova.

2.3.6 Verski turizem

Poleg naravnih značilnosti, ki krasijo in privabljajo turiste, pa na Solčavsko prihajajo tudi verniki zaradi kulturne dediščine. O verskem turizmu govorimo takrat, kadar turisti potujejo v katerikoli kraj zaradi verskih namenov. Lahko le prehodijo versko pot ali pa pridejo v določen kraj občudovati verske znamenitosti. Verski turizem je pomembna vrsta turizma predvsem za določene kraje. Verniki hodijo na Solčavsko predvsem občudovati cerkev Marije Snežne, ki je glavna verska in hkrati tudi kulturna znamenitost na širšem območju (Petrič, 2005). Verniki pa z veseljem obiščejo tudi Dom duhovnih vaj, ki se je včasih imenoval Hotel sester Logar, in kapelo Kristusa Kralja, ki je v neposredni bližini Doma duhovnih vaj (Omahen, 2021). Tretja znamenitost kapela Svetega duha v Podolševi.

2.4 Namestitvena ponudba

Leta 2021 je bilo na Solčavskem na voljo 705 ležišč v različnih nastanitvenih obratih (SURS, brez datuma). Na Solčavskem je le en hotel, in sicer Hotel Plesnik. Hotel ima štiri zvezdice, kar ga uvršča med bolj prestižne hotele v Savinjski dolini. V hotelu je 32 sob, v njihovi depandansi pa se nahaja še 11 sob (Hotel Plesnik, brez datuma). Hotel Plesnik ima skupaj z depandanso na voljo 83 ležišč, ponuja pa tudi možnost seminarjev (Mrevlje, 2018).

Na območju so trije penzioni, in sicer penzion Na razpotju, penzion Planinski dom Majerhold in Penzion Ojstrica (Center Rinka, brez datuma a). Penzion Na razpotju in Penzion Ojstrica se nahajata v osrčju Logarske doline in nudita gostom tako namestitev kot tudi gostinsko ponudbo. Penzion Na razpotju ponuja tudi obisk pravljičnega gozda, ki privablja veliko mladih in jih popelje v pravljični svet, ter organizacijo dogodkov, kot so poroke in praznovanja. Penzion Ojstrica ponuja raznoliko kulinariko, ki je na voljo celo leto, prav tako pa imajo ponudbo za zaključene skupine. Penzion Majerhold se nahaja na Solčavski panoramski cesti v zaselku Robanov kot.

Na Solčavskem je več kot 50 visokogorskih kmetij in mnoge med njimi imajo tudi kmečki turizem. Večina nudi le namestitev, kljub temu pa jih kar nekaj nudi tudi gostinsko ponudbo. Kot že omenjeno, je na Solčavskem najvišje ležeča turistična kmetija v Sloveniji in sicer Izletniška kmetija Bukovc (Bukovnik). Na Solčavski panoramski cesti se nahaja tudi Izletniška kmetija Klemenšek (po domače Na Klemenčem). Med bolj poznanimi turističnimi kmetijami so še Kmetija Selišnik (po domače Strevc), Turistična kmetija Govc-Vršnik, ki je poznana po svoji kulinariki, Turistična kmetija Matk, Turistična kmetija Čerček, Turistična kmetija Rogar itd.

Velik del ponudnikov namestitev na tem območju nudi tudi gostinske storitve. Nekatere turistične kmetije ponujajo le gostinske storitve, redke pa so takšne, ki bi nudile le namestitev. Znale turistične kmetije, ki ponujajo gostinske storitve, so Izletniška kmetija Klemenšek, Turistična kmetija Rogar, Kmetija Selišnik, Turistična kmetija Govc-Vršnik itd.

Med ponudnike namestitve in gostinskih storitev spadajo tudi Hotel Plesnik, planšarije in že prej omenjeni penzioni.

2.5 Razvoj turizma na Solčavskem

Kot oče solčavskega turizma je pogosto omenjen profesor France Štifter. Prav gospod je Štifter je navdušil doktorja Johannesa Frischaufo, da je prišel na Solčavsko in pričel raziskovati težko dostopne in nevarne solčavske vršace. Zaslužen je bil za izgradnjo mnogih alpskih poti ter koč v Kamniško-Savinjskih Alpah. Spodbujal pa je tudi izgradnjo ceste sprva do Solčave in nato še do Logarske doline. Pomembno vlogo je za turizem Zgornje Savinjske doline imel Fran Kocbek, nadučitelj iz Gornjega Grada. Veliko je pripomogel k izgradnji planinskih poti in koč. Prvi vodiči pohodnikov in planincev pa so bili kar domači lovci, ki jim je bil planinski svet zelo dobro poznan (Vider, 2004).

Skozi leta so ime in lepote Solčavskega pošli v svet in kaj kmalu so na območje pričeli prihajati tako domači kot tudi tuji turisti. Največja težava pa je bilo predvsem prenočišče, saj takrat še na Solčavskem ni bilo ponudnika, ki bi ponujal prenočišče. Večje težave so imeli predvsem tujci, ki niso bili vešč slovenskega jezika. Ena od možnosti je bilo prenočišče v župnišču. Janez Janc je kot duhovnik služboval v Solčavi med letoma 1847 in 1881, v tem obdobju pa je zelo gostoljubno sprejemal vse popotnike, ti pa so se z veseljem še vračali na Solčavsko. Popotniki so ponesli dobro besedo v svet in tako se je turizem na Solčavskem začel vzpenjati (Vider, 2004).

V 20. stoletju je vsaka hiša v Solčavi nekako bila gostilna oziroma gostišče. Nekoliko bolj poznani gostilni v vasi sta morebiti bili gostilna Šturm in gostišče pri Herletu. V Logarski dolini je že pred prvo svetovno vojno stal hotel Plesnik, ki je večkrat spremenil podobo, a obratuje še danes. Leta 1938 se je v Logarski dolini odprl Hotel sester Logar. Prav ta je bil dolga leta simbol Logarske doline, sedaj pa služi kot dom duhovnih vaj. Pomembno gostišče, imenovano Gostišče Rogovilec, se je nahajalo pred vstopom v Robanov kot (Vider, 2004).

Leta 1893 se je v Ljubljani ustanovilo Slovensko planinsko društvo (v nadaljevanju SPD), ki je tudi imelo pomembno vlogo pri razvoju turizma na Solčavskem, leto kasneje pa je območje Solčave prevzela novoustanovljena Savinjska podružnica SPD. S pomočjo domačinov je društvo pričelo obnovo in izgradnjo novih poti ter planinskih koč na območju Kamniško-Savinjskih Alp (Vider, 2004).

Po drugi svetovni vojni, ki je močno prizadela Solčavsko, se je turizem postopoma razvijal. Domačini so morali obnoviti uničene kmetije in druga poslopja. Povojno obdobje je bilo sila težko, zaradi postopne obnove infrastrukture pa se je tudi turizem razvijal počasi, vendar so lepote Logarske doline in ostalih koticov kmalu privabile turiste od blizu in daleč. V povojnem obdobju je bil izredno priljubljen Hotel sester Logar, ki je veljal za enega boljših v Sloveniji. Sčasoma pa so tudi preostali domačini videli priložnost dodatnega zaslužka in so pričeli s turistično ponudbo. Tako so predvsem zaživele turistične kmetije na Solčavski

panoramski cesti in tudi drugod. Njihova ponudba se je čez leta spreminjala. Sčasoma so se domačini tudi izobrazili in na podlagi novih znanj oblikovali svojo ponudbo. Velik pečat je za solčavski turizem pustil tudi leta 1987 ustanovljen krajinski park Logarska dolina. Naziv je pridobil predvsem zaradi številnih naravnih znamenitosti, ki krasijo območje (TIC Logarska dolina, brez datuma h).

3 METODE DELA

Empirični del diplomske naloge se osredotoča na sezonsko koncentracijo turizma na Solčavskem. Sezonsko koncentracijo turizma sem meril na podlagi števila nočitev v posameznih mesecih. Hkrati sem izračunal koeficient sezonske spremenljivosti (Rudež, 2007), in sicer kot:

$$\text{Koeficient sezonske spremenljivosti} = \frac{\text{št. nočitev v mesecu z najvišjo obremenitvijo}}{\text{št. nočitev v mesecu z najnižjo obremenitvijo}} \quad (1)$$

Za preučevanje sezonske koncentracije so bili zbrani kvantitativni sekundarni podatki iz SURS-a in primarni kvalitativni podatki pridobljeni s pomočjo poglobljenih intervjujev. Podatki Statističnega urada Republike Slovenije se nanašajo na obdobje pred letom 2020, kajti v letu 2020 je slovenski turizem prizadela pandemija covida-19, zato so podatki o sezonskosti manj reprezentativni (Sarić, 2020).

Sekundarne kvantitativne podatke sem dopolnil še s primarnimi kvalitativnimi podatki, ki sem jih zbral s pomočjo poglobljenih intervjujev s turističnimi deležniki na Solčavskem. Na poglobljenih intervjujih sem sogovornikom sem zastavil naslednja tri vprašanja:

- Ocenite na lestvici od 1 do 5, v kolikšni meri zaznavate problematiko sezonskosti na Solčavskem?
- Kakšni so bili vaši dosedanja ukrepi za znižanje sezonskega turizma?
- Kakšne ukrepe boste uporabili v prihodnje za znižanja sezonskega turizma?

Opravi sem pet poglobljenih intervjujev. Poglobljene intervjuje sem opravil v obdobju od 1. 7. 2022 do 31. 7. 2022. Intervjuje sem opravil s predstavniki naslednjih ponudnikov turističnih storitev:

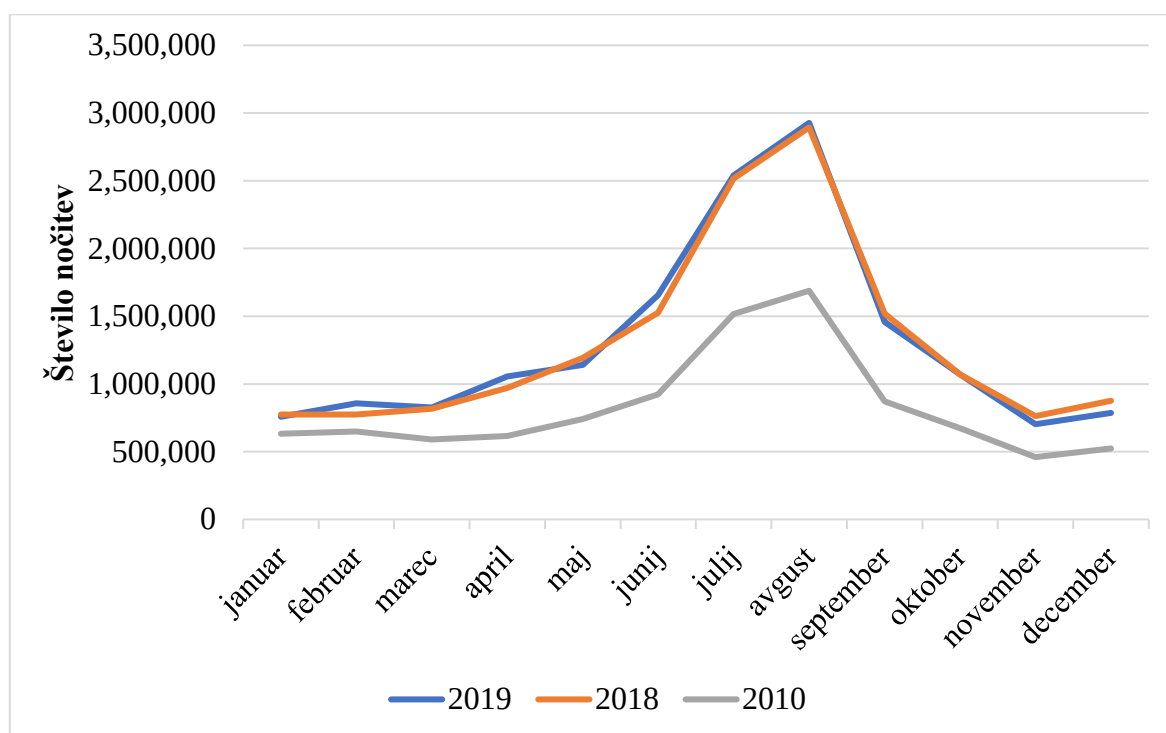
- Alpske sanje Chalet **** (Posestvo Ložekar),
- Hotel Plesnik ****,
- Kmetija Selišnik ***,
- Planšarija Logarski kot,
- Natur Bajta ***.

Intervjuji so v povprečju trajali okoli 30 minut.

4 SEZONSKA KONCENTRACIJA TURIZMA V SLOVENIJI

Slika 1 prikazuje število nočitev v Sloveniji. Iz nje je razvidno, da je v Sloveniji izrazita sezona v poletnih mesecih. Število nočitev se prične povečevati po maju, vrh pa doseže v avgustu. Že v septembru pa sledi velik padec nočitev, ki upada do konca leta. Iz slike 1 je tudi razvidno, da se je sezonska koncentracija turizma povečala v zadnjih letih. Med letoma 2018 in 2019 je razlika v številu nočitev zanemarljiva, med letoma 2010 in 2019 pa je opazna večja razlika. Več nočitev je bilo opravljenih tako v glavni sezoni kot tudi izven nje. Število nočitev se je povečalo, ampak ne povsem simetrično, saj je večji poskok v številu v glavni sezoni kot pa v nizki.

Slika 1: Število nočitev v Sloveniji

Vir: SURS (2022).

V tabeli 1 je izračunan koeficient sezone spremenljivosti. Koeficient sezone spremenljivosti za Slovenijo je leta 2010 znašal 3,3, leta 2019 pa kar 3,9, kar pomeni, da je bilo leta 2019 skoraj štirikrat več nočitev v najbolj zasedenem mesecu v primerjavi z najmanj zasedenim mesecem. V letu 2018 se je koeficient sezone spremenljivosti celo povzpел na 4,4, kar morebiti nakazuje na dvig koeficienta v prihodnosti. V tabeli 1 je hkrati vidno, da se je koeficient postopno zviševal. Sicer je čez leta nekoliko nihalo, vendar se splošno gledano postopoma dviguje. Koeficient tako potrjuje občuten dvig sezone koncentracije turizma v Sloveniji.

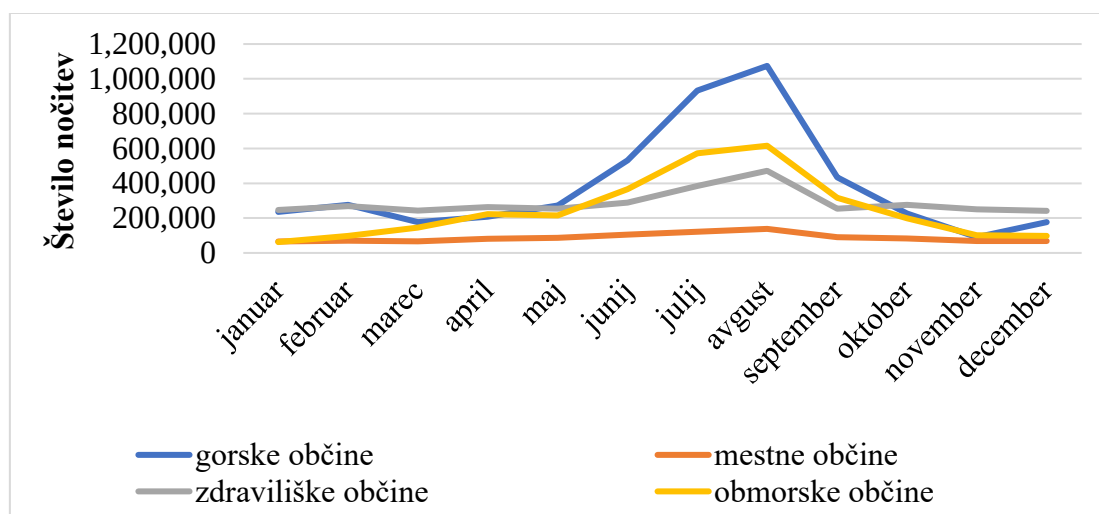
Tabela 1: Koeficient sezone spremenljivosti za Slovenijo za obdobje 2010–2019

Leto	Koeficient sezone spremenljivosti
2010	3,3
2011	3,7
2012	3,4
2013	3,6
2014	3,4
2015	4,0
2016	3,8
2017	4,0
2018	4,4
2019	3,9

Vir: SURS (2022) in lastno delo.

Slika 2 prikazuje število nočitev glede na vrsto občin v letu 2019, torej pred pandemijo covid-19. Medtem ko se število nočitev v poletnih mesecih v zdraviliških občinah poveča zgolj nekoliko, je v gorskih občinah izrazito povečanje nočitev v poletnih mesecih.

Slika 2: Število nočitev v Sloveniji leta 2019 glede na vrsto občine

Vir: SURS (2022).

V tabeli 2 so vidni podatki o koeficientu sezone spremenljivosti po vrstah občine v Sloveniji. V gorskih občinah je sezonska koncentracija daleč največja v zadnjih desetih letih. To potrjuje tudi koeficient spremenljivosti, ki je za leto 2019 znaša kar 11,9. Sledijo obmorske občine s koeficientom 9,9. Zelo nizek pa je koeficient sezone spremenljivosti v mestnih občinah, in sicer 2,1, in še nekoliko nižji v zdraviliških občinah, kjer je koeficient le 2. V preteklih letih je bil koeficient nekoliko nižji v gorskih in obmorskih občina, vendar se je vseskozi postopno dvigoval. Koeficient sezone spremenljivosti v mestnih in

zdraviliških občinah pa je izredno konstanten – pri obeh primerih se vsa leta giblje okoli 2 (SURs, brez datuma).

Tabela 2: Koeficient sezonske spremenljivosti za Slovenijo glede na vrsto občine v obdobju 2010–2019

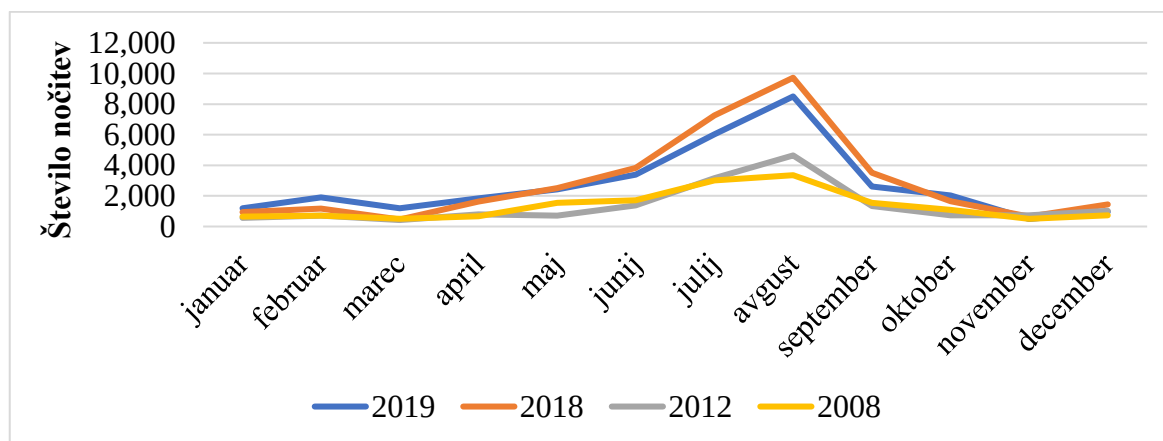
Leto	Vrsta občine			
	Gorske	Mestne	Zdraviliške	Obmorske
2010	8,7	1,8	2,2	7,6
2011	9,0	2,2	2,1	6,8
2012	7,4	2,1	2,2	7,4
2013	8,2	2,1	2,1	8,7
2014	8,9	2,0	2,1	8,4
2015	9,6	2,2	2,1	8,1
2016	9,1	2,1	2,0	7,1
2017	10,4	2,1	2,0	7,6
2018	9,1	2,3	2,1	8,3
2019	11,9	2,1	2,0	9,9

Vir: SURS (2022) in lastno delo.

5 SEZONSKA KONCENTRACIJA TURIZMA NA SOLČAVSKEM

Slika 3 prikazuje število nočitev po mesecih na Solčavskem. Iz slike 3 je razvidno, da je bilo v vseh štirih opazovanih letih zabeleženih največ nočitev v poletnih mesecih, podobno kot v celotni Sloveniji (Slika 1). Razvidno je tudi, da je prav tako kot za slovensko povprečje značilna glavna sezona v avgustu in da število nočitev v drugih delih leta upada (najnižji obisk je v oktobru).

Slika 3: Število nočitev na Solčavskem

Vir: SURS (2022).

Razlika pa je v intenzivnosti sezone koncentracije na Solčavskem. Koeficient spremenljivosti za leto 2019 je meril kar 17,2, kar pomeni, da je v najbolj zasedenem mesecu na Solčavskem prenočilo več kot 17-krat več oseb kot v mesecu z najmanj nočitvami. Najvišji pa je bil koeficient sezone spremenljivosti v letu 2017, ko je znašal kar 30,3. Kljub velikemu nihanju koeficienta, pa je lepo razviden trend naraščanj, ki pa je še veliko bolj izrazit, kot pa to velja za slovensko povprečje (SURS, 2022, lastni izračuni). Slika 3 tudi prikazuje, kako sta se število nočitev in stopnja sezone spreminjala čez leta. Leta 2008 je koeficient sezone spremenljivosti meril le 6,6. Velika pa je bila tudi razlika v številu nočitev na Solčavskem. Avgusta leta 2008 je bilo zabeleženih le 3354 nočitev, medtem ko jih je bilo leta 2018 kar 9722 (Statistični urad Republike Slovenije, 2022). Že leta 2012 se je koeficient sezone spremenljivosti kar močno povečal, saj je poskočil na 11, najvišji koeficient pa je bil zabeležen leta 2018 in je meril kar 21,1, vendar je v enem letu padel za kar 3,9.

Tabela 3: Koeficient sezone spremenljivosti za občino Solčava

Leto	Koeficient sezone spremenljivosti
2010	14,6
2011	22,3
2012	10,9
2013	10,8
2014	16,5
2015	18,0
2016	11,3
2017	30,3
2018	21,1
2019	17,2

Vir: SURS (2022) in lastno delo.

Kot je razvidno iz sekundarnih podatkov, je na Solčavskem sezone koncentracija turizma zelo močna, tega pa se tudi dobro zavedajo sami ponudniki turističnih storitev. Ponudniki tudi sami ocenjujejo, da je sezonekost velik problem, s katerim se morajo soočati. Na lestvici od 1 do 5 je vsak ponudnik v intervjuju podal oceno, kako velika je težava sezone koncentracije na Solčavskem. Ponudniki so si bili zelo enotni, saj so vsi problem sezonečnosti ocenili s 4 ali 5, kar predstavlja zelo veliko težavo. Predstavniki hotela Plesnik, Planšarije Logarski kot, Natur bajte in turistične kmetije Selišnik so podali oceno 4. Medtem pa je predstavnik Alpskih sanj problem sezonečnosti označil z najvišjo možno oceno, tj. s 5.

Večji ponudniki na Solčavskem, kot na primer Hotel Plesnik, menijo, da je problem sezoneškega turizma velik. V namen zmanjševanja sezone koncentracije so za dvig zasedenosti izven sezone uvedli tudi nove storitve kot na primer ayurvedske pakete in zaposlili ustrezen kader, prirejajo programe joge, izven sezone pa gostijo veliko seminarjev. V prihodnje bodo še bolj intenzivno promovirali ayurvedske pakete in jih še dodatno razširili. To ponudbo želijo tudi preplesti z naravnimi danostmi, ki jih ponuja Logarska

dolina. Verjamejo, da je prostora za izboljšavo še veliko, predvsem s strani krovnih organizacij. Želijo si dogajanja v kraju izven sezone, ki bi privabljal goste.

Tako kot v hotelu Plesnik nekateri drugi večji ponudniki na Solčavskem poskušajo ublažiti problem sezonskosti s podobnimi prijemi. Planšarija Logarski kot v določenih terminih omogoča najem celotne koč, ponujajo pa tudi pogostitve in degustacije lokalnih specialitet. V prihodnje pa bodo tudi poskusili z prodajo lokalnih produktov. Od kmetov in lokalnih pridelovalcev bodo odkupili tradicionalne jedi ter ostale proizvode. Nato jih bodo v svojih prostorih na enem mestu ponudili turistom. Alpske sanje kot srednje velik ponudnik namestitev na območju Solčavskega že dolga leta deluje v turizmu. V preteklosti so imeli celo privatno smučišče, ki je v zimskih mesecih privabljal veliko število gostov tako v njihove namestitve kot tudi v celoten kraj. Sedaj so kot dodatno ponudbo za goste zgradili plavalni ribnik, v prihodnje pa želijo urediti tudi sprehajalne poti v okolici. V prihodnje želijo postaviti tematske poti po gozdu, ki bi bila zanimiva vse leto. Na teh tematskih poteh bodo tudi sprostitevni koticiki, ki jih bodo dopolnjevale naprave za razgibavanje. Lastnik poudarja, da ni treba spreminjati okolja, saj je prav neokrnjena narava največje bogastvo Solčavskega. Z urejanjem narave in okolice je treba gostom dati možnosti aktivnega preživetja v tej neokrnjeni naravi, saj se bodo tako lahko zbližali z naravo samo in bo to samo po sebi edinstveno doživetje, saj tega tako rekoč skorajda ni več.

Tako kot večji ponudniki tudi manjši ponudniki menijo, da je sezonska koncentracija močno prisotna na Solčavskem. Ker so to večinoma turistične kmetije in imajo poleg turizma tudi veliko drugega dela, se težje prilagajajo kot nekoliko večji ponudniki in zato iščejo rešitve. Nekateri, kot sta recimo turistična kmetija Strevc-Selišnik in Natur bajta, poskušajo goste privabiti z dodatno ponudbo. V ta namen prirejajo razne delavnice in aktivnosti, spet drugi prirejajo izobraževanja na določenih področjih, kot so gozdarstvo, gobarjenje, živinoreja itd. S temi dogodki želijo privabiti tudi potencialne goste, ki bi v prihodnosti koristili njihove storitve. Nekateri pa imajo pa še druge načrte za prihodnost, vendar so bili o njih skrivnostni.

SKLEP

Sezonska koncentracija turizma je ena izmed največjih težav turističnih ponudnikov in samih destinacij. Nastane takrat, kadar se v mesecih visoke sezone za obisk kraja odloči veliko več turistov kot pa v nizki sezoni. V takšnih primerih imajo turistični ponudniki veliko težav z zagotovitvijo kadra v visoki sezoni in težave s poslovanjem v nizki sezoni. Delavci v takšnih primerih pogosto dobijo delo le v sezoni, kar pa negativno vpliva na gospodarstvo. Sezonskost pusti negativne posledice tudi na domačinih, saj je lahko življenje v visoki sezoni na določenem območju neznosno, v močno obremenjenih destinacijah pa lahko pride do trajnega uničevanja naravnih in kulturnih znamenitosti, pogosto pa pride tudi do prekomernega onesnaževanja. Na povpraševanje v turizmu vpliva več dejavnikov. Prav gotovo je prosti čas eden najpomembnejših dejavnikov, sezona pa je pogosto vezana na podnebne značilnosti območja. Vsaka destinacija ima mesece, v katerih je zaradi svojih

naravnih danosti najbolj privlačna za turiste. Tako delimo destinacije predvsem na poletne in zimske turistične destinacije, določene destinacije pa so bolj obremenjene s sezonsko koncentracijo kot druge. Najbolj so sezonsko obremenjene gorske in obmorske turistične destinacije, najmanj pa mestne ter zdraviliške turistične destinacije.

Solčava je občina na koncu Zgornje Savinjske doline. Na severu meji na sosednjo državo Avstrijo, z vseh strani pa je obdana z visokimi gorami. Je najredkeje poseljena občina v Sloveniji, a skriva ogromno naravnih in kulturnih znamenitosti. Turizem je postal vedno bolj pomembna panoga domačinov, saj se vsako leto večje število turistov odloči, da svoj oddih preživi v objemu gora na Solčavskem. Na območju zasledimo tudi veliko različnih vrst turizma, saj naravne danosti ponujajo veliko raznolikosti. Naravne danosti omogočajo pohodniški, kolesarski, planinski in lovni turizem, način življenja in kulturne danosti pa so zaslužne za razvoj verskega in podeželskega turizma. Na Solčavskem se je razvilo tudi veliko različnih ponudb namestitev in gostinskih obratov. Poleg značilnih turističnih kmetij, ki nudijo tako gostinsko ponudbo kot tudi namestitev, na Solčavskem goste pričakajo razni penzioni, planinski domovi, planšarije in celo hotel. Prav zato se turizem iz leta v leto vedno bolj razvija, vedno bolj pomembno pa je, da je ta razvoj usmerjen kar se da trajnostno.

Na začetku dela sem si zastavil dve raziskovalni vprašanji, in sicer ali je na Solčavskem kot turistični destinaciji prisotna sezonska koncentracija turizma in kako se ponudniki turističnih storitev spopadajo s težavo sezonskosti in jo poskušajo omiliti. Na raziskovalni vprašanji sem odgovoril s pomočjo empirične raziskave. Najprej sem zbral kvantitativne sekundarne podatke, dostopne na Statističnem uradu Republike Slovenije, in izračunal koeficient sezonske spremenljivosti.

Na prvo vprašanje lahko odgovorim, da je sezonska koncentracija turizma zelo močno prisotna. Koeficient spremenljivosti je leta 2018 znašal kar 21,1. To pomeni, da je bilo število nočitev v najbolj zasedenem mesecu kar 21,1-krat večje od števila nočitev v najmanj zasedenem mesecu, kar pa je precej nad slovenskim povprečjem, pa tudi nad povprečjem gorskih občin.

Za naslovitev drugega raziskovalnega vprašanja sem izvedel šest poglobljenih intervjujev in tako zbral primarne podatke. Na podlagi odgovorov ugotavljam, da se ponudniki s težavo sezonskosti spopadajo na različne načine. Večinoma poskušajo razširiti svojo ponudbo, v času nizke sezone pa prirejajo razne dogodke in posebne pakete, nekateri se celo odločijo za organizacijo določenih izobraževanj, večina ponudnikov pa širi predvsem svojo ponudbo storitev, saj ne želijo grobo posegati v neokrnjeno naravo, ki je njihovo največje bogastvo.

Tako kot vsak kraj imata tudi Solčava in njena okolica veliko možnosti za razvoj in napredek. Kljub vedno večjemu številu obiskovalcev lahko kraj z boljšim razvojem in pravimi odločitvami veliko pripomore k celostni ponudbi. Ta lahko vodi k večji prepoznavnosti, predvsem v očeh ciljne skupine, tj. turistov, obenem pa olajša delo ponudnikom turističnih storitev na območju. Smiselno bi bilo razmisliti o izgradnji kakšne aktivne tematske poti, na

kateri bi se ljudje lahko razgibali in naučili česa novega. Vse to bi bilo treba vključiti v naravno okolje in izkoristiti naravne danosti. Te tematske poti pa bi bilo treba zasnovati tako, da bi jih lahko gostje uporabljali celo leto. Treba bi bilo pravilno organizirati in aktivirati vsa društva v občini. Vsako društvo bi moralo nekaj prispevati k turističnemu dogajanju čez leto, saj je turizem pomembna dejavnost na območju. Društva se večinoma financirajo z občinskim proračunom, zato bi v zameno prišli do dogovora, kdaj in kakšne dogodke lahko organizirajo. Društva lahko z dogodki tudi v mrtvi sezoni dopolnijo ponudbo območja in gostom ponudijo nekaj dodatnih dejavnosti.

Menim, da je v zadnjih letih razvoj kraja močno zastal. Za razvoj in nagrade poskrbijo zgolj posamezniki, ki s kakovostnim delom pomagajo pri razvoju. Javni organi in turistični centri pa nekako stagnirajo in delo slabo opravljajo, namesto da bi prav ti gnali razvoj v pravo smer. Tudi gradnja občinske infrastrukture se je v zadnjih nekaj letih povsem ustavila, velika težava pa je tudi slabo vzdrževanje že obstoječe infrastrukture. Kot že večkrat omenjeno, gredo vse zasluge in čestitke za razvoj predvsem posameznikom, ki opravljajo veliko delo.

LITERATURA IN VIRI

1. Butler, R. (1994). Seasonality in tourism: Issues and problems. V A. Seaton (ur.), *Tourism: The Status of the Art* (str. 332–339). Chichester: Wiley.
2. Cannas, R. (2012). An Overview of Tourism Seasonality: Key Concepts and Policies. *Almatourism – Journal of Tourism, Culture and Territorial Development*, 3(5), 40–58.
3. Carril, M. (2016). *Kaj je lovski turizem?* Pridobljeno 7. junija 2022 iz <https://www.actualidadviajes.com/sl/que-es-el-turismo-cinegetico/>
4. Center Rinka. (brez datuma a). *Turistična ponudba*. Pridobljeno 5. julija 2022 iz <https://www.logarska-solcavsko.si/turisticna-ponudba/>
5. Center Rinka. (brez datuma b). *Zelena shema slovenskega turizma*. Pridobljeno 5. julija 2022 iz <https://www.logarska-solcavsko.si/turisticna-ponudba/zelena-shema-slovenskega-turizma/>
6. Center Rinka. (brez datuma c). *Matkov kot*. Pridobljeno 5. julija 2022 iz <https://www.logarska-solcavsko.si/tockeobiska/matkov-kot/>
7. Center Rinka. (brez datuma d). *Solčavsko je harmonija treh dolin*. Pridobljeno 5. julija 2022 iz <https://www.logarska-solcavsko.si/solcavsko/>
8. Center Rinka. (brez datuma e). *Podolševa – Sveti duh*. Pridobljeno 5. julija 2022 iz <https://www.logarska-solcavsko.si/tockeobiska/podolseva-sveti-duh/>
9. Center Rinka. (brez datuma f). *Robanov kot – krajinski park*. Pridobljeno 6. julija 2022 iz <https://www.logarska-solcavsko.si/tockeobiska/robanov-kot-krajinski-park/>
10. Georgantzis, N. C. (2003). Tourism dynamics: Cyprus' hotel value chain and profitability. *System Dynamics Review*, 19(3), 175–212.
11. Getz, D. (1991). *Festivals, special events, and tourism*. New York: Van Nostrand Reinhold.

12. Grapulin, T. (2020, 27. avgust). Pohodniški turizem ali kako povezati gibanje in doživetja s kulinariko. *Agrobiznis*. Pridobljeno 29. maja 2022 iz <https://agrobiznis.finance.si/8965191/Pohodniski-turizem-ali-kako-povezati-gibanje-in-doizivetja-s-kulinariko>
13. Hotel Plesnik. (brez datuma). *Sobe*. Pridobljeno 1. junija 2022 iz <https://www.plesnik.si/hotel/sobe>
14. Hribi.net. (brez datuma). *Koča na Grohatu*. Pridobljeno 17. maja 2022 iz https://www.hribi.net/gora/koca_na_grohatu/3/615
15. Hylleberg, S. (1992). *Modelling Seasonality*. Oxford: Oxford University Press.
16. Martín Martín, J. M., Salinas Fernandez, J. A., Rodriguez Martin, J. A. & Ostos Rey, M. D. S. (2020). Analysis of tourism seasonality as a factor limiting the sustainable development of rural areas. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 44(1), 45–75.
17. Mihalič, T. (2006). *Trajnostni turizem*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
18. Mihalič, T. (2008). *Turizem: ekonomski vidiki*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
19. Mihalič, T., Knežević Cvelbar, L., Novak, M., Kuščer, K., Šegota, T., Bratec, M., Dragičević, M., Topalović, S., Tutek, E., Rašica, I., Šimatić, A., Pandur, I., Kaurin Knežević, N., Žagar, V. & Bilgram, W. (2017). *Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021*. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.
20. Mrevlje, N. (2018, 23. februar). Družinski hotel v Logarski dolini, ki velja za najboljšega butičnega na svetu. *Siol.net*. Pridobljeno 25. maja 2022 iz <https://siol.net/trendi/potovanja/druzinski-hotel-v-logarski-dolini-ki-velja-za-najboljsega-buticnega-na-svetu-foto-460734>
21. Murphy, P. E. (1985). *Tourism: A Community Approach*. London: Methuen.
22. Občina Solčava. (brez datuma). *Predstavitev občine*. Pridobljeno 12. avgusta 2022 iz <https://www.solcava.si/objave/175>
23. Omahen, R. (2021, 9. avgust). 90 let kapele Kristusa Kralja v Logarski dolini. *MMC RTV Slovenija*. Pridobljeno 23. maja 2022 iz <https://www.rtv slo.si/kultura/razglednice-preteklosti/90-let-kapele-kristusa-kralja-v-logarski-dolini/590159>
24. Owens, D. J. (1994). To offset their seasonality, Canada's resorts should stretch their seasons by appealing to multiple market segments. *The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 35(5), 28–41.
25. Petrič, F. (2005, 28. junij). *Solčava*. Pridobljeno iz 30. junija 2022 iz <https://www.kam.si/solcava/>
26. Planina, J. (1997). *Ekonomika turizma*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
27. Rudež, H. N. & Bojnec, Š. (2007). *Ekonomika turizma*. Portorož: Turistica, Visoka šola za turizem.
28. Sarić, M. (2020, 11. junij). *Pandemija ohromila gostinstvo*. Pridobljeno iz 6. junija 2022 iz <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/8891>
29. Senbeto, D. L. & Hon, A. H. Y. (2021). Shaping organizational culture in response to tourism seasonality: A qualitative approach. *Journal of Vacation Marketing*, 27(4), 466–478.
30. Sinclair, M. T. & Stabler, M. (1997). *The Economics of Tourism*. London: Routledge.

31. Slapnik, M. (2020). *Zasnova Načrta interpretacije tematske Poti po Logarski dolini za podajanje predlogov*. Mozirje: Natur-Etno Alp.
32. Slovenia Outdoor. (brez datuma). *Tematske poti*. Pridobljeno 28. maja 2022 iz <https://slovenia-outdoor.com/experiences/tematske-poti/>
33. Slovenska turistična organizacija. (brez datuma). *Destinacija Solčavsko prejela naziv Evropska destinacija odličnosti*. Pridobljeno 12. junija 2022 iz <https://www.slovenia.info/sl/novinarsko-sredisce/novice/4441-destinacija-solcavsko-prejela-naziv-evropska-destinacija-odlicnosti>
34. Solčavska panoramska cesta. (brez datuma a). *Solčava*. Pridobljeno 17. maja 2022 iz <https://www.solcavska-panoramska-cesta.si/si/kam-se-odpraviti/solcava>
35. Solčavska panoramska cesta. (brez datuma b). *Izletniška kmetija Bukovc*. Pridobljeno 17. maja 2022 iz <https://www.solcavska-panoramska-cesta.si/si/tocke-obiska/izletniska-kmetija-bukovc>
36. Statistični urad Republike Slovenije – SURS. (2022). *Število nočitev v Sloveniji, letno*. Pridobljeno 15. maja 2022 iz <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/24>
37. Statistični urad Republike Slovenije – SURS. (brez datuma). *Občina Solčava*. Pridobljeno 15. maja 2022 iz <https://www.stat.si/obcine/sl/Municip/Index/155>
38. TIC Logarska dolina. (brez datuma a). *Slapovi*. Pridobljeno 6. julija 2022 iz <https://www.logarska-dolina.si/slo/zanimivosti/narava/slapovi>
39. TIC Logarska dolina. (brez datuma b). *Izjemna drevesa*. Pridobljeno 6. julija 2022 iz <https://www.logarska-dolina.si/slo/zanimivosti/narava/izjemna-drevesa>
40. TIC Logarska dolina. (brez datuma c). *Naravne vrednote*. Pridobljeno 6. julija 2022 iz <https://www.logarska-dolina.si/slo/zanimivosti/narava/naravne-vrednote>
41. TIC Logarska dolina. (brez datuma d). *Podbrežnikova kapela*. Pridobljeno 6. julija 2022 iz <https://www.logarska-dolina.si/slo/zanimivosti/kulturna-dediscina/podbreznikova-kapela>
42. TIC Logarska dolina. (brez datuma e). *Lesene kašče*. Pridobljeno 6. julija 2022 iz <https://www.logarska-dolina.si/slo/zanimivosti/kulturna-dediscina/lesene-kasce>
43. TIC Logarska dolina. (brez datuma f). *Oglarjenje*. Pridobljeno 6. julija 2022 iz <https://www.logarska-dolina.si/slo/zanimivosti/kulturna-dediscina/oglarjenje>
44. TIC Logarska dolina. (brez datuma g). *Pot po Logarski z ogledom krajinskega parka*. Pridobljeno 6. julija 2022 iz <https://www.logarska-dolina.si/slo/dozivetja/za-ljubitelje-parka/pot-po-logarski-dolini>
45. TIC Logarska dolina. (brez datuma h). *Krajinski park Logarska dolina*. Pridobljeno 6. julija 2022 iz <https://www.logarska-dolina.si/slo/o-parku/krajinski-park-logarska-dolina>
46. Veljković, B. & Colarič-Jakše, L. (2014). *Turizem: uvod v osnove in teorijo turizma*. Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za turizem.
47. Vesenjak, P., Hinteregger, C., Čeh, T., Črnič, P., Zupan, S., Humar, J., Zajec, J., Galič, I., Apih, J., Zakonjšek, T. H. & Novak, M. (2022). *Strategija slovenskega turizma 2022–2028*. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.
48. Vider, V. (2004). *Zapiski o Solčavi in njeni okolici: prispevki k zgodovinskemu in etnografskemu gradivu*. Solčava: Turistično društvo Solčava.

49. Visit Savinjska. (brez datuma). *Solčavska tisa*. Pridobljeno 21. junija 2022 iz <https://visitsavinjska.com/solcavska-tisa/>
50. World Tourism Organization. (brez datuma). *Rural tourism*. Pridobljeno 27. maja 2022 iz <https://www.unwto.org/rural-tourism>
51. Zhang, D. & Xie, J. (2021). Influence of Tourism Seasonality and Financial Ratios on Hotels' Exit Risk. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, XX(X), 1–20.